

Pădureanu, Mihaela-Adriana; Anghelescu, Ana-Maria Andreea; Marcu, Ionuț-Mircea

Working Paper

Busola strategică a Uniunii Europene. Un răspuns la provocările globale

EIR Working Papers Series, No. 43

Provided in Cooperation with:

European Institute of Romania, Bucharest

Suggested Citation: Pădureanu, Mihaela-Adriana; Anghelescu, Ana-Maria Andreea; Marcu, Ionuț-Mircea (2022) : Busola strategică a Uniunii Europene. Un răspuns la provocările globale, EIR Working Papers Series, No. 43, European Institute of Romania, Bucharest

This Version is available at:

<https://hdl.handle.net/10419/281080>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Die Dokumente auf EconStor dürfen zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden.

Sie dürfen die Dokumente nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, öffentlich zugänglich machen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Sofern die Verfasser die Dokumente unter Open-Content-Lizenzen (insbesondere CC-Lizenzen) zur Verfügung gestellt haben sollten, gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der dort genannten Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

Terms of use:

Documents in EconStor may be saved and copied for your personal and scholarly purposes.

You are not to copy documents for public or commercial purposes, to exhibit the documents publicly, to make them publicly available on the internet, or to distribute or otherwise use the documents in public.

If the documents have been made available under an Open Content Licence (especially Creative Commons Licences), you may exercise further usage rights as specified in the indicated licence.

Busola strategică a Uniunii Europene. Un răspuns la provocările globale

**Busola strategică a Uniunii Europene. Un răspuns la
provocările globale**

Autori:

Mihaela-Adriana Pădureanu

Ana-Maria Andreea Anghelescu

Ionuț-Mircea Marcu

Working Paper nr. 43
București, 23 martie 2022

Institutul European din România

Bd. Regina Elisabeta 7-9, București, România
Telefon: (4021) 314 26 96; Fax: (4021) 314 26 66
E-mail: ier@ier.gov.ro; Website: www.ier.gov.ro

ISSN online: 1841 - 4281

© **Institutul European din România, 2022**

** Acest material exprimă opinia autorilor și nu poate fi considerat ca reprezentând o luare de poziție oficială a Institutului European din România.*

Cuprins

Motivația inițierii procesului de elaborare a Busolei strategice și evoluția negocierilor.....	5
Principalele elemente ale Busolei strategice și poziția României.....	12
Busola strategică și relația transatlantică într-un context internațional în schimbare	18

Motivația inițierii procesului de elaborare a Busolei strategice și evoluția negocierilor

Mihaela-Adriana Pădureanu*

În această analiză ne propunem să arătăm *cum* a apărut inițiativa care s-a concretizat prin documentul intitulat Busola strategică, *cine* au fost actorii implicați în apariția și dezvoltarea acesteia, *care* sunt obiectivele principale ale acestui proces și în ce stadiu ce află negocierile privind conținutul său până la data de **22 martie 2022**.

Procesul de elaborare a documentului pe care astăzi îl numim Busola strategică a fost rezultatul a două direcții: una națională și o alta europeană. Avem pe de o parte *nivelul național sau statal* – principalii actori implicați în introducerea acestui subiect pe agenda de discuții au fost statele membre ale Uniunii Europene. Acestea au decis în iunie 2020, la Consiliul privind securitatea și apărarea¹, începerea procesului de reflecție asupra Busolei strategice, care urmează a fi aprobată în luna martie 2022 de către Consiliul European². Documentul adoptat în vara anului 2020 precizează, în linii largi, care este situația actuală a mediului de securitate și de ce este necesară o astfel de abordare din partea Uniunii Europene:

„UE se confruntă cu un mediu internațional deja dificil, în care pandemia de COVID-19 fără precedent riscă să amplifice fragilitatea și tensiunile existente la nivel mondial. (...) UE își menține angajamentul de a-și spori capacitatea de a acționa în calitate de furnizor de securitate prin implicarea sa operațională, în special prin misiunile și operațiile PSAC, de a-și consolida reziliența și nivelul de pregătire pentru a aborda în mod eficace toate amenințările și provocările în materie de securitate, precum și de a intensifica dezvoltarea capacităților necesare. În acest sens, UE își va spori autonomia strategică și capacitatea de a coopera cu partenerii pentru a-și proteja valorile și interesele.”³

* Mihaela-Adriana Pădureanu este, în prezent, expert în cadrul Serviciului Studii Europene, din cadrul Institutului European din România. A lucrat ca și cercetător în cadrul *Centrului de Studii Est-Europene și Asiatice* al SNSPA. A obținut un doctorat în științe politice, iar interesele sale de cercetare sunt legate de istoria și evoluția relațiilor internaționale, teorii ale relațiilor internaționale, analiza de politică externă și studiile de securitate. Adresă de contact: mihaela.padureanu@ier.gov.ro.

¹ Consiliul Uniunii Europene, Bruxelles, (17.06.2020), 8910/20, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8910-2020-INIT/ro/pdf> (07.03.2022).

² The European Union's 'Strategic Compass' process, https://www.europarl.europa.eu/EPRS/graphs/EPRS_Strategic_Compass_final.pdf (07.03.2022).

³ Consiliul Uniunii Europene, Bruxelles, (17.06.2020), 8910/20, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8910-2020-INIT/ro/pdf> (07.03.2022).

În același timp: „Busola strategică va defini orientări de politică, precum și ținte și obiective specifice în domenii precum gestionarea crizelor, reziliența, dezvoltarea capacităților și parteneriatele”⁴. Tot în această comunicare se menționează pașii instituționali care vor fi urmați în procesul de inițiere, elaborare și implementare a Busolei strategice:

„Invită Înaltul Reprezentant, în strânsă cooperare cu statele membre și pe baza contribuției din partea acestora, să prezinte până la sfârșitul lui 2020, prin intermediul Capacității unice de analiză a informațiilor, o analiză cuprinzătoare, la 360 de grade, a întregii game de amenințări și provocări, care va constitui cadrul pentru elaborarea de către statele membre a unui document privind Busola strategică, care să fie adoptat de Consiliu în 2022. Comisia și Agenția Europeană de Apărare vor fi asociate, dacă este necesar, în acest proces.”⁵

Sursele financiare pentru acest demers vor fi asigurate de către Uniunea Europeană și statele membre:

„UE și statele sale membre ar trebui să aloce resursele financiare necesare pentru securitate și apărare atât la nivelul UE, cât și la nivel național urmând procesele bugetare ale statelor membre, ceea ce ar putea, de asemenea, consolida redresarea economică, în special în sectoarele critice din UE.”⁶

Observăm că acest document este foarte clar atât în menționarea trăsăturilor principale ale mediului de securitate în care va opera această strategie, cât și a pașilor necesari în elaborarea sa de către decidenți.

De asemenea, am dori să subliniem, tot legat de nivelul național sau statal, efortul comun al Trioului de Președinții început de Germania⁷ în iulie 2020, continuat de Portugalia în prima parte a anului 2021 și finalizat de Slovenia⁸ în decembrie 2021. Una dintre prioritățile acestui Trio a fost să asigure „autonomia strategică a UE prin intermediul unei politici

⁴ Consiliul Uniunii Europene, Bruxelles, (17.06.2020), 8910/20, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8910-2020-INIT/ro/pdf> (07.03.2022).

⁵ Consiliul Uniunii Europene, Bruxelles, (17.06.2020), 8910/20, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8910-2020-INIT/ro/pdf> (07.03.2022).

⁶ Consiliul Uniunii Europene, Bruxelles, (17.06.2020), 8910/20, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8910-2020-INIT/ro/pdf> (07.03.2022).

⁷ *Strategic Compass: Developing strategic principles*, <https://www.eu2020.de/eu2020-en/news/article/eu-defense-strategic-compass-foreign-policy/2377030> (07.03.2022).

⁸ *Council of the EU Foreign Affairs Council (Defence)*, (16.11.2021), <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/fac/2021/11/16/> (07.03.2022).

industriale dinamice”⁹. De asemenea, în documentul comun al celor trei Președinții se menționează explicit că:

„(...), trioul de președinții va acorda tot sprijinul său activității conduse de Înalțul Reprezentant în vederea elaborării unei „busole strategice”. O analiză comună a amenințărilor va sta la baza acestui dialog strategic care va contribui la înregistrarea de progrese în direcția unei înțelegeri politice comune și a unei planificări și dezvoltări a capacităților în materie de apărare orientate mai mult spre atingerea obiectivelor”¹⁰.

Prin urmare, putem observa că toate cele trei state au reușit să se implice în realizarea acestui obiectiv, așa cum și-au propus în programul comun. Busola strategică urmează să fie adoptată la Consiliul European din martie 2022¹¹, aceasta reprezentând un obiectiv semnificativ al mandatului Președinției franceze și al Trioului pe care îl inițiază¹².

Pe de altă parte, avem *nivelul european* – din această perspectivă materialul reprezintă continuarea inițiativelor începute în anul 2016 prin Strategia Globală a UE. În comunicarea din iunie 2020, Consiliul se referă la această strategie și la necesitatea continuării activităților lansate atunci: „Consiliul subliniază necesitatea de a se avansa în ceea ce privește toate inițiativele lansate și sarcinile încredințate începând din 2016 ca acțiuni ulterioare Strategiei globale a UE.”¹³

De remarcat că în acest document a fost utilizată sintagma autonomie strategică, ca obiectiv spre care să tindă Uniunea Europeană¹⁴. Un alt document european care a fost utilizat în elaborarea Busolei strategice a fost Strategia UE privind uniunea securității¹⁵.

⁹ Impulsionarea Agendei strategice Programul pe 18 luni al Consiliului (1 iulie 2020-31 decembrie 2021) <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8086-2020-REV-1/ro/pdf> (08.03.2022).

¹⁰ Impulsionarea Agendei strategice Programul pe 18 luni al Consiliului (1 iulie 2020-31 decembrie 2021) <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8086-2020-REV-1/ro/pdf> (08.03.2022).

¹¹ Președintele E. Macron consideră că acest document este: „o carte albă europeană de apărare și securitate care să prezinte harta amenințărilor și să stabilească obiectivele și orientările”, Nahoi, Ovidiu, *Ambițiile europene ale Franței în anul alegerilor prezidențiale* (03.01.2022).

<https://www.rfi.ro/presa-internationala-141206-ambitii-europene-franta-anul-alegeri-prezidentiale> (08.03.2022).

¹² Jourdain, Marie, *The EU's Strategic Compass is a defining moment for European defense*, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/the-eus-strategic-compass-is-a-defining-moment-for-european-defense/> (08.03.2022).

¹³ Consiliul Uniunii Europene, Bruxelles, (17.06.2020), 8910/20, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8910-2020-INIT/ro/pdf> (07.03.2022).

¹⁴ A *Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*, https://eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf (10.03.2022).

¹⁵ Council of the European Union, *A Strategic Compass for Security and Defence - For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security* (21.03.2022)

Așadar, dacă ne vom întreba cine este implicat în redactarea documentului putem să identificăm la nivel european: Consiliul Uniunii Europene, Comisia, Înalțul Reprezentant al Uniunii Europene pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate. Mai mult chiar, în discursul din septembrie 2019 de prezentare a componenței echipei sale, Ursula von der Leyen a spus că va conduce o Comisie geopolitică: „Comisia mea va fi o Comisie geopolitică dedicată politicilor durabile.”¹⁶

În același timp, statele membre sunt încurajate să participe constant (prin oferirea de sugestii și comentarii) la elaborarea formei finale a documentului. Dacă ne uităm la procesul decizional care a avut loc în tot acest timp pentru adoptarea Busolei strategice, vom vedea, după cum observă și Cian FitzGerald, că avem de-a face atât cu un proces de sus în jos, cât și un proces de jos în sus¹⁷. Această abordare bidimensională poate să contribuie la o mai mare susținere față de conținutul Busolei strategice din partea actorilor implicați în aprobarea și implementarea sa. După cum remarcă Mark Leonard, în timpul mandatului președintelui SUA Donald Trump, au existat există trei abordări în cadrul UE: cea a Franței, care își dorește creșterea profilului UE, Polonia care optează pentru “servitute strategică” prin cooperare strânsă cu SUA și achiziționare de armament de aici, și Germania care dă dovadă de „răbdare strategică”¹⁸.

Observăm așadar colaborarea și interacțiunea dintre cele două niveluri: european și național în elaborarea acestui document, ceea ce ne permite să afirmăm că se continuă aplicarea metodei intercomunitare în domeniul politicii europene de apărare și securitate. Ángel Satué de Córdova analizează modul în care se îmbină dimensiunea interguvernamentală și cea comunitară în acest proces și concluzionează că statele membre rămân cele care decid în această situație ceea ce presupune aplicarea regulii unanimității în luarea deciziilor¹⁹. La rândul lor, Markus Kaim și Ronja Kempin menționează că interguvernamentalismul, specific politicii externe a UE, nu are niciun rol în acest document, ceea ce permite abordări diferențiate în acest sector, în conformitate cu articolul 44 al Tratatului privind UE²⁰.

¹⁶ Comisia von der Leyen: pentru o Uniune mai ambițioasă, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_19_5542 (10.03.2022).

¹⁷ FitzGerald, Cian, *The Cost of Passivity Can the Strategic Compass Guide the EU in an Era of Insecurity?*, https://www.iiea.com/blog/the-cost-of-passivity-can-the-strategic-compass-guide-the-eu-in-an-era-of-insecurity#_edn5 (10.03.2022).

¹⁸ Leonard, Mark, *The makings of a “geopolitical” European Commission*, https://ecfr.eu/article/commentary_the_makings_of_a_geopolitical_european_commission/ (10.03.2022).

¹⁹ Satué de Córdova, Ángel, *The “Strategic Compass” of the European Union's defence. Common understanding and strategic negotiation*, http://www.ieee.es/Galerias/fichero/docs_opinion/2021/DIEEEE047_2021_ANGSAT_Orientacion_ENG.pdf (10.03.2022).

²⁰ Kaim, Markus, Kempin, Ronja, *Compass or Wind Chime? An Analysis of the Draft “Strategic Compass”*, <https://www.swp-berlin.org/en/publication/strategic-compass-of-the-eu-compass-or-wind-chime> (10.03.2022).

După inițierea procesului, așa cum se întâmplă atunci când este elaborată o strategie, a urmat faza de analiză a amenințărilor și provocărilor din contextul în care este elaborat acest document. Aceasta a fost prima astfel de analiză la nivel european din istoria UE. În această etapă, actorii implicați au fost Capacitatea unică de analiză a informațiilor (SIAC), care se află în cadrul Serviciului European de Acțiune Externă și serviciile de informații civile și militare din statele membre, care au furnizat o analiză a amenințărilor de securitate prin prisma nivelului național, precum și Centrul Satelitar al Uniunii Europene (SatCen)²¹. **Pornind de la cele patru priorități identificate de Consiliu în iunie 2020:**

1. managementul crizelor;
2. reziliență;
3. dezvoltarea capacităților;
4. parteneriate;

a fost elaborată această analiză a amenințărilor care a fost apoi prezentată serviciilor de informații din statele membre pentru comentarii și sugestii. Deși acest studiu nu este public, există un document al Serviciului de Acțiune Externă în care sunt prezentate cele mai importante direcții ale acestuia. Sunt descrise pe de o parte două **niveluri ale manifestării amenințărilor**: nivelul global și cel regional, iar pe de altă parte este identificată o categorie separată: amenințări la adresa UE, care se referă la **sursa amenințărilor**, respectiv actorii statali și non-statali care ar putea fi implicați în activități agresive²².

După această etapă a urmat consultarea statelor membre și inițierea unui Dialog strategic la începutul anului 2021, în care Serviciul European de Acțiune Externă a contribuit cu un material cu titlul *Document de definiție a domeniului de aplicare: pregătirea Busolei strategice*²³. Conform acestuia, prima parte a Busolei strategice va prezenta amenințările și provocările pe care le întâmpină UE și va sublinia modul în care aceasta „contribuie la dezvoltarea culturii europene comune de securitate și apărare, bazată pe valorile și obiectivele comune ale UE”²⁴. În partea publică a documentului sunt menționate șase secțiuni principale ale Busolei strategice. Prima este o secțiune generală (în care sunt prezentate/evaluate

²¹ *MEMO Questions and answers: Threat Analysis – a background for the Strategic Compass*, https://eeas.europa.eu/sites/default/files/2020_11_20_memo_questions_and_answers_-_threat_analysis_-_copy.pdf (09.03.2022).

²² *MEMO Questions and answers: Threat Analysis – a background for the Strategic Compass*, https://eeas.europa.eu/sites/default/files/2020_11_20_memo_questions_and_answers_-_threat_analysis_-_copy.pdf (09.03.2022).

²³ *MEMO Questions and answers: Threat Analysis – a background for the Strategic Compass*, https://eeas.europa.eu/sites/default/files/2020_11_20_memo_questions_and_answers_-_threat_analysis_-_copy.pdf (09.03.2022).

²⁴ *Scoping Paper: preparation of the Strategic Compass*, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5986-2021-INIT/en/pdf> (10.03.2022).

amenințările și provocările, precum și planificarea strategică), urmată de managementul crizelor și reziliența (secțiuni care detaliază o parte dintre provocări), iar secțiunile finale menționează capacitățile și parteneriatele ca instrumente necesare pentru atingerea obiectivelor propuse²⁵.

În această fază a consultărilor s-a pus accentul pe implicarea substanțială în elaborarea documentului a statelor membre, a Institutului pentru Studii de Securitate al Uniunii Europene și a altor think tankuri, a Comisiei Europene și a Agenției Europene de Apărare (AEA)²⁶. În urma acestor discuții cu o serie extinsă de actori, inclusiv cei din societatea civilă, Înaltul Reprezentant a elaborat o primă formă a Busolei Strategice pe care a prezentat-o statelor membre în noiembrie 2021 și în care au fost menționate obiectivele strategice pentru următorii cinci până la zece ani. În cadrul unei sesiuni comune a miniștrilor afacerilor externe și apărării din UE, Consiliul a făcut schimb de opinii cu privire la Busola strategică, pe care au susținut-o și pe care doresc să o adopte în martie 2022²⁷.

În cuvântul înainte al acestui document intitulat *O busolă strategică pentru a transforma Europa într-un furnizor de securitate*, Înaltul Reprezentant al Uniunii Europene pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate, Josep Borrell, a precizat că scopul acestei Busole strategice este de a permite Uniunii Europene: „să devină un furnizor de securitate pentru cetățenii săi, protejând valorile și interesele noastre” și să prevină riscul „restrângerii strategice”²⁸. Putem spune că principalul obiectiv al Busolei strategice este de a contribui la o abordare mai coerentă și motivată din punct de vedere politic a subiectelor din sectoarele securității și apărării. Din această perspectivă, Busola strategică:

- „1. oferă **o evaluare comună a mediului nostru strategic**, a amenințărilor și a provocărilor cu care ne confruntăm și a urmărilor acestora pentru UE;
2. aduce **un grad mai mare de coerență și un scop comun** acțiunilor în domeniul securității și apărării care sunt deja în curs de desfășurare;
3. stabilește **noi căi și mijloace** de a îmbunătăți capacitatea noastră colectivă de a apăra securitatea cetățenilor noștri și a Uniunii;

²⁵ *Scoping Paper: preparation of the Strategic Compass*, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5986-2021-INIT/en/pdf> (10.03.2022).

²⁶ *MEMO Questions and answers: Threat Analysis – a background for the Strategic Compass*. https://eeas.europa.eu/sites/default/files/2020_11_20_memo_questions_and_answers_-_threat_analysis_-_copy.pdf (09.03.2022).

²⁷ *Council of the European Union, Outcome of the council meeting 3826th Council meeting Foreign Affairs*, https://www.consilium.europa.eu/media/53062/st13934-en21_v3.pdf (10.03.2022).

²⁸ *A Strategic Compass to make Europe a Security Provider*, https://eeas.europa.eu/sites/default/files/foreword_-_a_strategic_compass_to_make_europe_a_security_provider.pdf (09.03.2022).

4. precizează **obiective și etape precise** pentru măsurarea progreselor înregistrate.”²⁹

Iar metodele prin care va face acest lucru sunt:

1. acțiune mai rapidă;
2. asigurarea securității cetățenilor în fața amenințărilor;
3. investiții în capacități și tehnologii;
4. construirea de parteneriate³⁰.

După această prezentare, pe data de 30 noiembrie 2021, Subcomisia Parlamentului European pentru securitate și apărare (SEDE) s-a reunit pentru a discuta situația actuală a acestui demers³¹. Astfel, observăm că toate instituțiile europene sunt implicate în acest proces, o dovadă a susținerii largi de care se bucură această inițiativă.

În această secțiune am prezentat cum a evoluat inițierea procesului care a dus la adoptarea Busolei strategice a UE, cine au fost actorii care au contribuit la această inițiativă, în diferitele sale stadii de evoluție și cum s-au desfășurat negocierile între actorii de la nivel european și cei de la nivel național. Putem afirma că adoptarea acestui document arată asumarea fermă a unei poziții mai coerente și dinamice a statelor membre în privința asigurării unei mai mari coeziuni și solidarități în fața amenințărilor prezente și viitoare la adresa securității lor într-un mediu internațional tot mai competitiv și fragmentat.

²⁹ *O Busolă strategică pentru securitate și apărare – Pentru o Uniune Europeană care își protejează cetățenii, valorile și interesele și contribuie la pacea și securitatea internațională*, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/ro/pdf> (21.03.2022).

³⁰ *A Strategic Compass to make Europe a Security Provider*, https://eeas.europa.eu/sites/default/files/foreword_-_a_strategic_compass_to_make_europe_a_security_provider.pdf (09.03.2022).

³¹ *Strategic Compass: Towards adoption. At a Glance*, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA\(2021\)698818](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA(2021)698818) (10.03.2022).

Principalele elemente ale Busolei strategice și poziția României

Ana-Maria Andreea Anghelescu*

Busola strategică a fost propusă cu scopul dezvoltării unei „doctrine de securitate” menite a sprijini capacitatea Uniunii Europene de a răspunde provocărilor de mediu, tehnologice și digitale, după cum a afirmat președintele Emmanuel Macron în discursul său din plenul Parlamentului European, cu ocazia preluării Președinției Franceze a Consiliului UE¹. Prin Busola strategică se urmărește o evaluare comună a mediului strategic, amenințărilor și provocărilor la adresa Uniunii Europene, creșterea coerenței și a simțului unui scop comun în securitate și apărare, inclusiv prin identificarea unor noi mijloace de îmbunătățire a apărării europene, precum și stabilirea unor ținte clare pentru măsurarea progresului.

Voința politică și eficiența operațională reprezintă instrumente esențiale pentru a atinge obiectivele asumate în contextul Busolei Strategice, consolidând astfel credibilitatea Uniunii Europene la nivel intern și global. Documentul reprezintă un mijloc concret de gestionare a contestării crescute din mediul strategic al UE. Evaluarea amenințărilor a relevat o reîntoarcere la politica de putere și la conflictele de sumă nulă, precum și o creștere a competiției interstatale, inclusiv prin utilizarea puterii blânde și a interdependențelor ca pârgii politice². Înalțul Reprezentant pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate, Josep Borell, a subliniat că Busola strategică reprezintă un ghid de acțiune pentru ca Uniunea Europeană să devină un furnizor de securitate, prin construirea unei culturi strategice europene³.

Elementele din cadrul documentului se concentrează pe patru dimensiuni: acțiune mai rapidă și decisivă în fața crizelor; securitatea cetățenilor în contextul unor amenințări în continuă schimbare; investiția în capacitățile și tehnologiile de care are nevoie UE; parteneriate cu alți actori pentru atingerea obiectivelor comune⁴. Ambiția Uniunii Europene este

* Ana-Maria Andreea Anghelescu este expert în cadrul Serviciului Studii Europene, Institutul European din România, și cadru didactic asociat la Școala Națională de Studii Politice și Administrative din București. În 2021 și-a susținut public lucrarea de doctorat în domeniul științelor politice, având ca subiect politica externă a României cu statele din Asia Centrală în context european. Interesele sale de cercetare vizează politica externă a Uniunii Europene, politica externă a României, Asia Centrală. Adresă de contact: ana.anghelescu@ier.gov.ro.

¹ French President Emmanuel Macron's Speech at the European Parliament - Strasbourg, 19 January 2022, <https://presidence-francaise.consilium.europa.eu/en/news/french-president-emmanuel-macron-s-speech-at-the-european-parliament-strasbourg-19-january-2022/> (10.03.2022).

² Borell, Josep, *A Strategic Compass for Europe* <https://www.project-syndicate.org/commentary/eu-strategic-compass-by-josep-borrell-2021-11> (11.03.2022).

³ *Europe has to become a security provider, says EU's Borrell*, <https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/interview/europe-has-to-become-a-security-provider-says-eus-borrell/> (14.03.2022).

⁴ *A Strategic Compass to make Europe a Security Provider*, https://eeas.europa.eu/sites/default/files/foreword_-_a_strategic_compass_to_make_europe_a_security_provider.pdf (10.03.2022).

de a-și consolida politica de securitate și apărare până în 2030, printr-o responsabilizare mai mare a statelor membre. În cele ce urmează, vom realiza o scurtă trecere în revistă a principalelor propuneri din cadrul fiecărei dimensiuni⁵.

În ceea ce privește gestionarea crizelor, obiectivele asumate vizează acțiunea și pregătirea colectivă la nivelul Uniunii Europene. În acest sens, printre elementele propuse se numără îmbunătățirea capacității forțelor militare și a experților civili de la nivelul Uniunii Europene de a consolida misiunile și operațiunile din cadrul Politicii de Securitate și Apărare Comune (PSAC); utilizarea eficientă a Facilității europene pentru pace; îmbunătățirea angajamentului operațional și revizuirea într-o manieră flexibilă și robustă a mandatelor misiunilor și operațiunilor PSAC; consolidarea promptitudinii militare a UE prin crearea unei capacități de reacție rapidă a UE de până la 5000 de trupe, având componente de sol, aer și maritimă, organizarea de exerciții militare periodice, planificarea rotației trupelor și investiția în mobilitatea militară; intensificarea eforturilor de implementare a Pactului civil în domeniul PSAC. Documentul menționează totodată necesitatea asigurării flexibilității procesului decizional, fără reducerea solidarității politice și financiare; adaptarea la noi amenințări prin misiuni civile și militare sub egida PESC mai robuste, flexibile și modulare, precum și colaborarea cu actorii implicați în domeniile justiție și afaceri interne. Abordarea generală a Uniunii Europene se concentrează asupra promovării și susținerii securității umane în ansamblul său.

Referitor la securitate, Busola strategică își propune să identifice și să anticipeze amenințările și provocările, în acest sens fiind realizată o analiză la 360 de grade, ce urmează să fie revăzută periodic și actualizată, cel puțin o dată la 5 ani. În vederea dezvoltării unei politici comprehensive de descurajare și răspuns la amenințările complexe, se intenționează realizarea următoarelor obiective: consolidarea rolului Capacității unice de analiză a informațiilor (SIAC) ca punct comun de contact al serviciilor de intelligence și securitate ale statelor membre; crearea unui instrumentar de gestionare a amenințărilor hibride (*EU Hybrid Toolbox*), vizând atacurile cibernetice, dezinformarea, utilizarea migrației ca atacuri hibride sau manipularea informațiilor și interferențele străine. Această dimensiune urmărește și asigurarea accesului UE la domenii strategice, prin: consolidarea politicii de apărare cibernetică, inclusiv a dimensiunii diplomației cibernetice; creșterea investițiilor și prezenței coordonate în domeniul maritim; dezvoltarea unei strategii spațiale pentru securitate și apărare, complementară programului spațial al UE.

⁵ Detaliile privind măsurile incluse în cele 4 dimensiuni sunt prezentate pe baza: *O Busolă strategică pentru securitate și apărare – Pentru o Uniune Europeană care își protejează cetățenii, valorile și interesele și contribuie la pacea și securitatea internațională*, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/ro/pdf> (22.03.2022).

De asemenea, teme precum combaterea terorismului, promovarea dezarmării și neproliferării și controlului armelor, creșterea rezilienței la schimbările climatice, dezastre și urgențe se află printre obiectivele asumate pe această dimensiune.

Dimensiunea de investiții se concentrează pe consolidarea capabilităților critice, depășirea fragmentărilor pentru apărarea la nivel european și național. Obiectivele asumate se referă la eficientizarea cheltuielilor militare, dezvoltarea capabilităților militare strategice (sol, apă, aer, domeniul cibernetic și spațiu), printr-o mai bună planificare, dezvoltare, realizare și utilizare a acestora, inclusiv prin Cooperarea structurată permanentă (PESCO) și Fondul european de apărare. În același sens, Uniunea Europeană urmărește să își consolideze avantajul competitiv și tehnologic, în special în domeniul sistemelor autonome și a tehnologiilor digitale, care pot contribui la succesul misiunilor și operațiunilor și la decizii eficiente. Reducerea dependențelor tehnologice și industriale se poate realiza prin: consolidarea Bazei tehnologice și industriale europene; dezvoltarea unei abordări comune europene cu privire la tehnologiile emergente și disruptive din sectorul de securitate și apărare, prin alocări financiare corespunzătoare și dezvoltarea unor sinergii între industriile civile, militare și spațiale, respectiv cooperarea cu NATO.

O altă dimensiune este reprezentată de parteneriatele internaționale cu actori care împărtășesc aceleași valori și interese. Scopul acestor instrumente este de a contribui la pace și securitate prin intermediul multilateralismului, Uniunea Europeană fiind interesată de consolidarea acestora pentru a sprijini o ordine globală bazată pe reguli. Îmbunătățirea dialogului politic cu NATO, inclusiv prin evaluarea situațională comună a mediului de securitate și schimbul de informații de importanță critică, precum și organizarea unor exerciții paralele și coordonate constituie elemente concrete prin care Uniunea Europeană își propune să întărească parteneriatul cu alianța transatlantică. Dimensiunea multilaterală a parteneriatelor, reprezentată de cooperarea cu ONU în gestionarea crizelor și operațiuni de construcție a păcii, trebuie completată cu o dimensiune regională, având ca obiectiv consolidarea relațiilor cu Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), Uniunea Africană sau ASEAN. Dialogul și consultările cu partenerii individuali, cum ar fi Statele Unite ale Americii, Canada, Norvegia, Marea Britanie sau Turcia, vor fi incluse printre măsurile concrete propuse de Busola strategică. Acestea vizează creșterea angajamentului în misiuni și operațiuni PSAC, dezvoltarea capabilităților, combaterea amenințărilor hibride și cibernetice, securitate maritimă, dezarmare și neproliferare, contraterorism, dimensiunea de securitate și apărare a schimbărilor climatice, comunicare strategică și dezinformare, tehnologii emergente și disruptive. Dimensiunea bilaterală a parteneriatelor este completată prin reafirmarea angajamentului UE pentru

îmbunătățirea rezilienței societăților, instituțiilor, infrastructurilor critice și a proceselor democratice din Balcanii de Vest și partenerii din Vecinătatea Estică.

La rândul său, în luna februarie 2022, Comisia Europeană a prezentat o Comunicare privind contribuțiile sale la apărarea europeană, prin care urmărește: asigurarea unei implementări eficiente și eficace a instrumentelor și inițiativelor inovative lansate sau în curs de elaborare; sprijinirea unei cooperării mai strânse în domeniul apărării între statele membre și industrie prin alocări financiare, consolidarea interoperabilității și încurajarea inovației, competitivității și rezilienței; întărirea abilității de a răspunde la crize acute, provocări pe termen lung, contestări geopolitice și în domenii strategice, prin abordări la nivelul întregului guvern sau ranforsarea dublei utilizări și sinergii civil-militar în politicile propuse de Comisie; menținerea și consolidarea cooperării cu NATO, precum și cu alți actori internaționali cheie (ONU) și parteneri strategici (SUA, Canada și Norvegia). Printre măsurile avansate de Comisia Europeană se numără cercetarea în domeniul apărării, sinergiile între activitățile de cercetare și inovare din domeniul civil și cel al apărării, achizițiile comune de capabilități de apărare, practici clare și convergente de control al exporturilor, în special de capabilități de apărare, dimensiunile spațială, de mediu, cibernetică și hibridă ale securității și apărării⁶.

În cele ce urmează, vom menționa câteva aspecte exprimate de statele membre pe parcursul procesului de elaborare a Busolei strategice. În ceea ce privește poziția exprimată de statul inițiator al demersului de creare a Busolei strategice, ambasadoarea Franței la București, Laurence Auer, a explicat într-un interviu din ianuarie 2022 că Uniunea Europeană și NATO sunt organizații complementare, iar Franța consideră că NATO „rămâne principala organizație responsabilă pentru apărarea noastră colectivă”, fiind însă nevoie de „un pilon european autonom al NATO”⁷.

În acordul coaliției de guvernare din Germania, rezultată în urma alegerilor din septembrie 2021, interoperabilitatea și complementaritatea cu NATO reprezintă principiile care stau la baza poziționării în contextul Busolei strategice. Totodată, Germania menționează că parteneriatul transatlantic cu Statele Unite ale Americii reprezintă pilonul central al politicii de

⁶ European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Commission contribution to European defence, COM(2022) 60 final*
https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/com_2022_60_1_en_act_contribution_european_defence.pdf
(17.03.2022).

⁷ *Interviu exclusiv cu ambasadoarea Franței la București, țara care deține președinția Consiliului UE: Franța recunoaște “pe deplin” că România îndeplinește criteriile de aderare la Schengen,*
<https://www.caleaeuropeana.ro/interviu-exclusiv-cu-ambasadoarea-frantei-la-bucuresti-tara-care-detine-presedintele-consiliului-ue-franta-recunoaste-pe-deplin-ca-romania-indeplineste-criteriile-de-aderare-la-schengen>
(16.03.2022).

securitate a Germaniei, urmărind stabilizarea ordinii internaționale bazate pe reguli, combaterea tendințelor autoritare și intensificarea cooperării cu statele din vecinătățile sudică și estică⁸.

În cadrul reuniunii din 15 noiembrie 2021, de prezentare a evaluării amenințărilor din contextul Busolei strategice, ministrul afacerilor externe al Poloniei, Zbigniew Rau, a subliniat necesitatea transparenței procesului de elaborare a documentului și de luare în considerare a pozițiilor statelor membre, salutând acțiunile propuse pentru combaterea amenințărilor hibride și dezinformării. Totodată, acesta a subliniat importanța consolidării parteneriatelor Uniunii Europene, în special cu NATO⁹, punct de vedere împărtășit de Slovenia, care a susținut că o coordonare strategică între cele două organizații este necesară pentru a avea o abordare coerentă¹⁰.

Poziția României

România și-a exprimat opțiunea pentru o Busolă strategică practică, conformă cu principiile Strategiei Globale a UE din 2016, care să contribuie la realizarea ambițiilor UE de a reprezenta un actor global. Din perspectiva României, NATO reprezintă fundamentul apărării europene, fiind nevoie de o consolidare și aprofundare a relațiilor UE-NATO, dar și a relațiilor UE cu partenerii strategici, în speță Statele Unite ale Americii¹¹.

Printre elementele susținute de România se numără: necesitatea evidențierii clare a complementarității și parteneriatului cu NATO și SUA, în mod special, alături de o reflectare adecvată a situației actuale de securitate din Vecinătatea Estică, inclusiv din regiunea extinsă a Mării Negre. România subliniază constant faptul că partenerii Uniunii Europene din Vecinătatea Estică trebuie să fie sprijiniți pentru a crește reziliența acestor state în fața diverselor amenințări¹². Mai mult, acțiunile proactive recente ale României de creștere a

⁸ Koalitionsvertrag 2021 – 2025 zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands (SPD), BÜNDNIS 90 / DIE GRÜNEN und den Freien Demokraten (FDP) [Acord de coaliție 2021 - 2025 între Partidul Social Democrat din Germania (SPD), ALLIANCE 90 / VERZI și Liberi Democrați (FDP)], *Mehr Fortschritt wagen. Bündnis für Freiheit, Gerechtigkeit und Nachhaltigkeit [Îndrăznește pentru mai mult progres. Alianță pentru libertate, dreptate și durabilitate]*, <https://www.wiwo.de/downloads/27830022/8/koalitionsvertrag-2021-2025.pdf> (17.03.2022).

⁹ Minister Zbigniew Rau took part in the Foreign Affairs Council and the Eastern Partnership ministerial meeting in Brussels, <https://www.gov.pl/web/eu/minister-zbigniew-rau-took-part-in-the-foreign-affairs-council-and-the-eastern-partnership-ministerial-meeting-in-brussels> (17.03.2022).

¹⁰ Effective countering of hybrid threats requires both EU-NATO cooperation and investment of effort in the Western Balkans, <https://slovenian-presidency.consilium.europa.eu/hu/hirek/effective-countering-of-hybrid-threats-requires-both-eu-nato-cooperation-and-investment-of-effort-in-the-western-balkans/> (17.03.2022).

¹¹ Participarea secretarului de stat Dan Neculăescu la reuniunea ministerială dedicată proiectului Busolei Strategice a UE (15.11.2021), <https://mae.ro/node/57185> (15.03.2022).

¹² Interviu acordat de ministrul Bogdan Aurescu la emisiunea „Special” (16.01.2022), <https://mae.ro/node/57580> (17.03.2022).

angajamentului UE față de soluționarea conflictelor prelungite din regiunea Mării Negre se reflectă și în poziția națională față de Busola strategică.

Oficialii români au subliniat totodată necesitatea unor discuții aprofundate cu privire la capacitatea de intervenție rapidă a UE, cu asigurarea deplinei complementarități cu NATO și evitarea duplicărilor. În ceea ce privește gestionarea crizelor, România susține utilizarea integrată a capacităților civile și militare în angajamentele operaționale ale Uniunii Europene. Consolidarea instrumentelor de o manieră flexibilă, adaptabilă și ușor de utilizat pentru combaterea amenințărilor hibride reprezintă o altă dimensiune a poziției României¹³.

În contextul adoptării Busolei strategice, ministrul afacerilor externe, Bogdan Aurescu, a salutat finalizarea procesului, apreciind importanța sa în implementarea Strategiei Globale a UE, consolidarea relației transatlantice și complementaritatea UE-NATO. Acesta a subliniat totodată necesitatea concentrării eforturilor viitoare asupra implementării obiectivelor asumate, având în vedere evoluțiile curente și complexitatea demersului¹⁴. La rândul său, ministrul apărării, Vasile Dîncu, a evidențiat importanța documentului pentru consolidarea rolului UE ca actor global, reafirmând totodată: „Coordonarea și cooperarea UE cu NATO sunt esențiale și constituie aspecte de importanță majoră în implementarea prevederilor Busolei Strategice”¹⁵.

¹³ Prima zi a participării ministrului afacerilor externe Bogdan Aurescu la reuniunea informală a miniștrilor de externe europeni de la Brest: Busola Strategică și situația de securitate din Vecinătatea Estică (14.01.2022) <https://mae.ro/node/57566> (16.03.2022).

¹⁴ Ministrul afacerilor externe Bogdan Aurescu a participat la reuniunea comună a miniștrilor de externe și ai apărării din statele membre ale UE (21.03.2022), <http://mae.ro/node/58184> (22.03.2022).

¹⁵ Participarea ministrului apărării naționale la reuniunea miniștrilor de externe și ai apărării din UE (22.02.2022), https://www.mapn.ro/cpresa/17355_participarea-ministrului-apararii-nationale-la-reuniunea-ministrilor-de-externe-si-ai-apararii-din-ue (22.03.2022).

Busola strategică și relația transatlantică într-un context internațional în schimbare

*Ionuț-Mircea Marcu**

Ordinea globală bazată pe reguli și pe respectarea principiilor multilateralismului, democrației liberale și a sacralității drepturilor omului trece printr-o perioadă de tranziție, cu semnificative provocări și riscuri, pe toate palierele. În acest context, comunitatea transatlantică este nevoită să își (re)adapteze obiectivele și practicile relevante pentru a-și întări prezența geopolitică și a-și apăra valorile fundamentale. O relație transatlantică solidă reprezintă, pe cale de consecință, un element vital pentru promovarea și apărarea pe termen scurt, mediu și lung a ordinii globale bazată pe reguli.

Dezbaterile recente privind Busola strategică a Uniunii Europene trebuie puse în acest context. Așa cum a argumentat Înaltul Reprezentant Josep Borrell, lista provocărilor la care Uniunea Europeană trebuie să găsească răspuns este una destul de lungă. Într-un context global din ce în ce mai competitiv, UE trebuie să devină un furnizor de securitate, atât pentru cetățenii europeni, cât și pentru partenerii relevanți din vecinătate. În acest sens, dezbaterile privind Busola strategică au pus accentul atât pe ambițiile mari ale UE, cât și pe nevoia de pragmatism și concretețe a măsurilor propuse¹. Ambiția Uniunii Europene de a fi mai prezentă pe arena internațională a fost descrisă de președinta Comisiei Europene pornind de la trei argumente. În primul rând, UE trebuie să se implice activ în crizele din vecinătatea sa, cât și în alte regiuni. În al doilea rând, tipurile de amenințări și de riscuri de securitate evoluează într-un ritm foarte rapid. Tehnologiile disruptive sau atacurile cibernetice pot pune în pericol interesele concrete ale statele membre ale Uniunii Europene. În al treilea rând, UE este deja un furnizor de securitate, prezent pe teren. Pornind de la aceste trei argumente principale, Ursula von der Leyen a subliniat că este nevoie de o uniune europeană a apărării². Busola strategică reprezintă așadar doar una dintre inițiative ce își propun să întărească prezența globală a Uniunii Europene, fiind în fapt un „ghid de orientare” cu privire la provocările, riscurile și oportunitățile strategice cu care se confruntă Uniunea.

* Ionuț-Mircea Marcu este expert în cadrul Serviciului Studii Europene Institutul European din România. Doctorand la Universitatea din București și École des hautes études en sciences sociales Paris, a fost bursier al Konrad Adenauer Stiftung și al Centre Régional Francophone de Recherches Avancées en Sciences Sociales. Adresă de contact: ionut.marcu@ier.gov.ro.

¹ *A Strategic Compass to make Europe a Security Provider*, https://eeas.europa.eu/sites/default/files/foreword_-_a_strategic_compass_to_make_europe_a_security_provider.pdf (21.03.2022).

² *Discursul privind starea Uniunii în 2021 rostit de președinta von der Leyen*, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/SPEECH_21_4701 (21.03.2022).

Printre conceptele dezbătute intens în ultimii ani, legat de aspectele ce țin de dimensiunea securitară la nivelul UE, este cel de „autonomie strategică”. Concept destul de controversat și relativ nedefinit, „autonomia strategică” a fost redefinită în contextul crizei generată de pandemia de COVID-19. În privința definiției, încă din 2016 s-a punctat că orice formă de autonomie a Uniunii Europene trebuie înțeleasă ca o „capacitate de a acționa autonom unde și când este necesar și alături de parteneri de fiecare dată când este posibil”³. Această definiție demonstrează că statele membre ale Uniunii Europene, precum și Uniunea în ansamblul său, nu își propun o scădere a importanței NATO și a relației transatlantice, ci doar o prezență mai activă a UE în gestionarea dosarelor importante de pe agenda internațională. Tocmai pentru a îndepărta orice confuzie cu privire la aceste aspecte sensibile, instituțiile europene au preferat utilizarea conceptului de „autonomie strategică deschisă”, definiție mai largă, ce include o serie de dimensiuni⁴.

De altfel, dorința Uniunii Europene de a-și păstra relevanța pe arena internațională a fost înțeleasă de unii observatori ca o îndepărtare de Statele Unite ale Americii și o slăbire a importanței relației transatlantice. Realitatea este însă opusă. Busola strategică nu are drept obiectiv slăbirea parteneriatul transatlantic, ci dimpotrivă, reprezintă o inițiativă prin care UE își propune să întărească relațiile cu cei mai apropiați parteneri, pentru a face față provocărilor complexe de pe arena internațională. Așa cum a subliniat președinta Comisiei Europene Ursula von der Leyen în Discursul privind Starea Uniunii din 2021, pentru ca UE să își apere valorile fundamentale în sistemul internațional este nevoie nu de izolare strategică, ci de participare alături de partenerii cei mai apropiați:

„Având în vedere contestările tot mai acerbe ale ordinii mondiale actuale, să ne protejăm interesele nu înseamnă doar să ne apărăm, ci și să creăm parteneriate solide și fiabile. Acesta nu este un lux, ci un element esențial pentru stabilitatea, securitatea și prosperitatea noastră viitoare. Trebuie să începem prin a aprofunda parteneriatele cu aliații noștri cei mai apropiați. Împreună cu SUA, vom elabora o nouă agendă transatlantică pentru o schimbare mondială...”⁵.

Această idee a fost subliniată și de președintele Consiliului European Charles Michel, care a arătat că relația transatlantică și NATO reprezintă fundamentul de la care se pornește

³ *Why European strategic autonomy matters*, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/89865/why-european-strategic-autonomy-matters_en (21.03.2022).

⁴ *Shaping and securing the EU's Open Strategic Autonomy by 2040 and beyond*, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC125994> (21.03.2022).

⁵ *Discursul privind starea Uniunii în 2021 rostit de președinta von der Leyen*, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/SPEECH_21_4701 (21.03.2022).

orice dezbatere privind creșterea rolului internațional al Uniunii Europene: „Alianța Atlantică este coloana vertebrală (*a securității europene – n. n.*). Întărirea apărării europene înseamnă întărirea Alianței. Aliați puternici înseamnă o Alianță puternică”⁶. În ceea ce privește reacția SUA la aceste evoluții, președintele Biden a reafirmat, într-o discuție telefonică cu președintele Republicii Franceze Emmanuel Macron, că SUA recunosc importanța întăririi apărării europene, evoluție care contribuie în mod pozitiv atât la întărirea relației transatlantice, cât și la apărarea ordinii și securității globale. Pentru SUA, ca și pentru europeni, orice evoluție în domeniul apărării europene nu poate avea loc decât în strânsă complementaritate cu NATO⁷. Din aceste motive, temerile privind o eventuală îndepărtare strategică între partenerii transatlantici sunt nejustificate, promovarea și propagarea lor fiind în interesul actorilor geopolitici ce își propun slăbirea unității între SUA și partenerii săi europeni.

Faptul că președintele Biden a subliniat că SUA sprijină o Uniune Europeană activă în sistemul internațional tocmai într-o discuție cu președintele Macron nu reprezintă un aspect lipsit de relevanță. Dimpotrivă, președintele Macron se numără printre oamenii politici europeni care au argumentat că este nevoie de îmbunătățirea instrumentelor europene în domeniul politicii externe. În contextul deținerii de către Franța a președinției rotative a Consiliului Uniunii Europene, Emmanuel Macron a punctat că este nevoie să se treacă de la „o Europă a cooperării în interiorul granițelor noastre la o Europă puternică, suverană, liberă să facă propriile alegeri și maestra propriului său destin”⁸. Această perspectivă însă nu trebuie înțeleasă ca o dorință a Franței de a slăbi NATO, așa cum ar putea sugera unii critici. Dimpotrivă, chiar în același discurs, Macron a arătat că statele europene care fac parte din această alianță au reiterat utilitatea NATO pentru descurajarea actorilor internaționali cu interesul de a slăbi securitatea Europei⁹.

Izbucnirea crizei din Ucraina a redemonstrat importanța unității transatlantice, în contextul în care alți actori internaționali utilizează forța pentru a rediscuta aranjamentele de securitate în Europa, fiind în același timp un exemplu concret, dar tragic, al relevanței

⁶ Charles Michel declares 2022 ‘year of European defense’. In speech ahead of leaders’ summit, stresses ‘autonomy’ and partnership with NATO, <https://www.politico.eu/article/charles-michel-declares-2022-year-of-european-defense/> (21.03.2022).

⁷ Joint Statement on the Phone Call between President Biden and President Macron, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/09/22/joint-statement-on-the-phone-call-between-president-biden-and-president-macron/> (21.03.2022).

⁸ Joint Statement on the Phone Call between President Biden and President Macron, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/09/22/joint-statement-on-the-phone-call-between-president-biden-and-president-macron/> (21.03.2022).

⁹ Joint Statement on the Phone Call between President Biden and President Macron, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/09/22/joint-statement-on-the-phone-call-between-president-biden-and-president-macron/> (21.03.2022).

dezbatărilor privind Busola strategică a Uniunii Europene. Putem specula, la momentul redactării prezentului material, că termenii în care relația dintre UE și Federația Rusă va fi descrisă vor ține cont de evoluțiile recente din vecinătate. De altfel, conform unei analize *Politico* de dinaintea publicării Busolei¹⁰, confirmată ulterior, documentul include o referință directă la provocările reprezentate de conflictul din Ucraina pentru securitatea europeană: „Întoarcerea războiului în Europa, cu agresiunea nejustificată și neprovocată a Rusiei împotriva Ucrainei, precum și alte schimbări geopolitice majore, reprezintă provocări pentru abilitatea noastră de a ne promova viziunea și apăra interesele”¹¹. Această viziune este în concordanță cu Declarația de la Versailles, adoptată după o întâlnire informală a șefilor de stat sau de guvern din statele membre ale Uniunii Europene, desfășurată între 10 și 11 martie 2022. Conform acestei declarații, confruntată cu instabilitate crescândă pe arena internațională, competiție strategică și amenințări de securitate, Uniunea Europeană trebuie să acționeze într-o manieră decisă, pornind de la trei dimensiuni esențiale: întărirea capacităților de apărare, reducerea dependenței energetice și construirea unei baze economice mai solide¹². Inițiativele subsumate acestor trei dimensiuni sunt în strânsă complementaritate cu NATO și pornind de la nevoia unei relații transatlantice robuste.

În ceea ce privește poziția României cu privire la rolul Busolei strategice a Uniunii Europe în aprofundarea relației transatlantice, Ministrul Afacerilor Externe Bogdan Aurescu a subliniat, conform unui comunicat emis de Ministerul Afacerilor Externe: „contribuția importantă a acestui instrument în ceea ce privește consolidarea relației transatlantice și a complementarității UE-NATO. De asemenea, a evidențiat contribuția Busolei la implementarea Strategiei Globale a UE, precum și la consolidarea capacității UE de gestionare a amenințărilor de tip hibrid și cibernetic”¹³. De asemenea, România susține importanța Busolei strategice în consolidarea sprijinului pentru statele din vecinătatea estică, inclusiv din punct de vedere al continuării parcursului european al Ucrainei, Republicii Moldova și Georgiei.

Într-un context internațional în rapidă schimbare, cu actori internaționali ce preferă alte seturi de valori decât cele ce definesc comunitatea transatlantică, miza dezbatărilor privind

¹⁰ *EU toughens language on Russia in its defense plan. Strategic Compass document to be discussed by EU leaders next week*, <https://www.politico.eu/article/european-union-russia-strategic-compass-defense-military-ukraine-war/> (21.03.2022).

¹¹ *A Strategic Compass for Security and Defence For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security*, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/en/pdf> (23.03.2022).

¹² *Declarația de la Versailles, 10 -11 martie 2022*, <https://www.consilium.europa.eu/media/54785/20220311-versailles-declaration-ro.pdf> (21.03.2022).

¹³ *Participarea ministrului afacerilor externe Bogdan Aurescu la reuniunea miniștrilor de externe din statele membre ale UE (CAE)*, <https://www.mae.ro/node/58170> (21.03.2022).

viitorul acțiunii externe a Uniunii Europene este foarte mare. Așa cum a subliniat Înaltul Reprezentant Josep Borrell:

„Europa este în pericol. Trebuie să operăm într-un context strategic din ce în ce mai competitiv (...) Europa nu poate sta pe margine într-o lume hiper-competitivă. Cetățenii europeni cunosc acest context (...) Ei vor ca UE să îi protejeze în lumea periculoasă în care trăim. Ei înțeleg că trebuie să conectăm eforturile de apărare ale statelor membre, evitând duplicarea și lipsurile în capacitățile noastre critice, pentru a fi mai eficienți în a oferi această protecție. Și ei știu că securitatea noastră începe de la granițele noastre. Trebuie așadar să ne proiectăm prezența în lume, promovând securitatea în vecinătate și alături de partenerii noștri”¹⁴.

Însă aceste dezbateri privind asumarea unui rol geopolitic din ce în ce mai important de către Uniunea Europeană nu ar trebui înțelese ca o încercare de slăbire a parteneriatului transatlantic. Dimpotrivă, într-o ordine globală cu multe provocări de mare complexitate, o relație transatlantică solidă este vitală pentru apărarea multilateralismului, a drepturilor omului și a democrației. Busola strategică a Uniunii Europene nu își propune să reducă importanța relației dintre Statele Unite ale Americii și Uniunea Europeană ci, dimpotrivă, are în vedere aprofundarea acestui parteneriat, fiind gândită în complementaritate cu NATO, pentru a defini soluții adecvate pentru provocările curente și viitoare ale sistemului internațional în tranziție.

¹⁴ *A Strategic Compass to make Europe a Security Provider*, https://eeas.europa.eu/sites/default/files/foreword_-_a_strategic_compass_to_make_europe_a_security_provider.pdf (21.03.2022).